

Zagajewski per a principiants

En aquests darrers anys hem estat testimonis d'un esclat de llum en el panorama literari, sobretot en el català. Es tracta de l'aparició de nombrosos assaigs, novel·les i poemaris dels principals autors polonesos contemporanis, com ara *La ment captiva* de Czeslaw Milosz, traduït per Guillem Calaforra. Sembla que la caiguda del Mur i la incorporació a la UE han estat passos necessaris per avançar en la descoberta de l'escenari immens ocult rere el Teló d'antany. En aquest procés de descoberta destaca una personalitat de les comarques tarragonines, un cosmopolita de la poesia: Xavier Farré, traductor al català, entre d'altres, d'una recentíssima antologia de Milosz, i, és clar, de *Terra del foc* d'Adam Zagajewski, publicada originalment el 1994. Aquest recull ha estat editat paral·lelament en castellà, de la mà del mateix Farré, a Acantilado, segell en llengua espanyola de Quaderns Crema. A hores d'ara, tenim al nostre abast una bona part de les obres cabdals d'aquest escriptor polonès, com els assaigs *En la belleza ajena* (Pre-Textos, 2003) i *En defensa del fervor*, o el llibre de versos *Deseo*, en versió castellana de Farré. Els dos darrers títols van sortir l'any passat a Acantilado, que ha apostat, doncs, per la literatura polonesa contemporània de qualitat. En el cas de Zagajewski, ho ha fet obviant la solució fàcil de l'antologia i seguint l'(encertada) estratègia de traduir sencers els reculls. Ara bé, caldria una mica més d'il·lusió per tal que l'editorial nodrissa de Vallcorba publicués la versió catalana de totes les traduccions que apareguin. En aquest sentit, val la pena assenyalar que estèticament el volum en català de Quaderns Crema ha resultat molt més reeixit que no el llibre en castellà.

Es podria dir que Zagajewski, nascut el 1945 a l'actual Ucraïna, és un autor amb certa mala estrella. Per una banda, va esdevenir poeta en una república de les lletres, Polònia, fornida de tres magnats de la poesia: Milosz, Szymborska i Herbert. Els dos primers van rebre fins i tot el premi Nobel de literatura, l'altre va ser-ne un dels eterns candidats, com els nostres Espriu o Martí i Pol. La fama de Zagajewski més aviat ha quallat a l'estranger, fet que ha provocat sorpresa al seu propi país. Trobem obres de l'escriptor en anglès, francès, alemany, holandès, serbocroata, hebreu, suec, noruec, etc. Fa poques setmanes, la premsa polonesa anunciava emocionada la seva "popularitat" a Espanya, assenyalant que *Deseo* hi era el cinquè llibre de poesia més venut. D'altra banda, la "mala estrella" de Zagajewski el va deixar en un temps de dictadura, de silencis i de pors. Per superar aquest estat, l'autor de

Terra del foc va formular diversos sortilegis, que van donar lloc a la formació del grup Teraz (Ara) i a l'escriptura d'algun manifest, de diversos poemaris, d'assais i de novel·les. En aquests textos no s'està d'establir un fructífer diàleg amb les veus poètiques esmentades, sobretot Milosz i Herbert, alhora que es revolta contra la mediocritat que els poders comunistes exaltaven mitjançant l'anomenat "realisme socialista". La poesia de Zagajewski combat la interpretació unívoca de la Història, la idea d'uniformitzar les històries individuals i l'odi a la imaginació i a la intel·lectualitat, propis del discurs oficialista prosoviètic. Com a il·lustracions per a aquells que encara ignoren l'estultícia d'aquest tipus de dictadures, la riquesa i excel·lència de les imatges desplegades en la seva obra poètica es fonamenten sovint en (aparents) antinòmies, que recreen una mena de recerca idealista de l'absolut, inabastable per la nostra dimensió històrica, sempre ambigua, controvertida i profundament antidialèctica. O d'una dialèctica negativa que l'autor identifica amb la poesia de l'existència. Basteix, així, una mística per a principiants, títol d'un dels seus poemes i eix de la seva obra poètica. No sense una guspira d'ironia, ens adverteix que les veritats del l'art mai no són completes i que el misteri és germà gnòstic de l'elitisme, però fuig del joc esteticista i de la paradoxa fàcil. La traducció de Farré (ell mateix poeta) es distingeix per la seva capacitat apassionadament fidel de traslladar-nos al ritme, al to i a l'atmosfera dels versos de Zagajewski. Bravo.

ALFONS GREGORI I GOMIS

Universitat Adam Mickiewicz de Poznan (Polònia)

Publicat al diari *El Punt* el 13 de febrer de 2006

http://www.vilaweb.cat/www/elpunt/noticia?p_idcmp=1738483